

MARCIN KOPACKI

ORCID: 0000-0002-1182-9178

Uniwersytet Wrocławski

INTERNET JAKO ŹRÓDŁO INFORMACJI O FAKTACH, O KTÓRYCH INFORMACJA JEST POWSZECHNIE DOSTĘPNA, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM MEDIÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH — UWAGI NA TŁE ART. 228 § 2 K.P.C.

Abstrakt: Wraz z nowelizacją kodeksu postępowania cywilnego z 2019 roku do polskiego prawa procesowego obok faktów notoryjnych oraz faktów znanych sądowi z urzędu wprowadzono do art. 228 § 2 k.p.c. nową kategorię faktów — faktów, o których informacja jest powszechnie dostępna. Kategoria ta miała być odpowiedzią ustawodawcy na panujące poglądy co do niemożliwości uznania faktu, o którym informacja została zamieszczona w internecie, za fakt powszechnie znany. W artykule analizuję, czy zasadne było wprowadzenie tej kategorii do polskiego prawa, oraz rozważam problemy związane z brzmieniem art. 228 § 2 k.p.c. po nowelizacji.

Słowa kluczowe: fakt, fakty, o których informacja jest powszechnie dostępna, notoria, internet, media społecznościowe

WPROWADZENIE

Aktualny kodeks postępowania cywilnego obowiązuje od niemal pięćdziesięciu lat. Z kolei od ponad trzydziestu lat internet jest w Polsce dostępny (za symboliczny jego start przyjmuje się datę 17 sierpnia 1991 roku, kiedy to przesłano pierwszy pakiet danych z wykorzystaniem protokołu TCP/IP między Wydziałem Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego a Centrum Komputerowym Uniwersytetu w Kopenhadze¹). Niestety zarówno polski ustawodawca, jak i polska praktyka prawa procesowego cywilnego nie nadążają za olbrzymimi przemianami społecznymi związanymi z globalizacją oraz informatyzacją społeczeństwa. Przez niemal trzydzieści lat praktyka prawa procesowego cywilnego mierzyła się z pro-

¹ D. Baran, *Internet w Polsce*, [w:] *Polski system medialny 1989–2011*, red. K. Pokorna-Ignatowicz, Kraków 2013, s. 76.

blemem niemożności wykorzystania informacji znajdujących się w internecie do celów procesowych. Idealnym przykładem nieporadności polskiego ustawodawcy w tym zakresie jest wprowadzenie dopiero nowelizacją z 4 lipca 2019 roku do kodeksu postępowania cywilnego² pewnego rodzaju uproszczeń dowodowych związanych z funkcjonowaniem informacji w przestrzeni internetowej. Nieporadność ta polega na tym, że jak sam ustawodawca przyznał, nowelizacja w tym zakresie była odpowiedzią na stanowisko orzecznicze zaprezentowane między innymi przez Sąd Najwyższy już w 2010 roku³. Niemalże dziesięć lat zajęło polskiemu ustawodawcy zidentyfikowanie występowania problemu i przygotowanie jednego przepisu, którego celem było odmienne uregulowanie tej kwestii. Należy jednak postawić pytanie, czy nowelizacja z 2019 roku rzeczywiście umożliwiła osiągnięcie zamierzonego przez ustawodawcę celu, czy też powoływanie się na informacje funkcjonujące w internecie jest procesowo ryzykowne.

I. HISTORIA DROGI DO NOWELIZACJI

Z dniem 7 listopada 2019 roku w art. 228 kodeksu postępowania cywilnego obok tak zwanych faktów notoryjnych (powszechnie znanych) oraz znanych sądowni z urzędu ustawodawca wprowadził trzecią kategorię faktów w postaci faktów, o których informacja jest powszechnie dostępna. Zmiana ta, choć zasadna, w istocie może prowadzić do wielu problemów praktycznych. Zanim jednak kwestia ta będzie możliwa do przeanalizowania, konieczne jest krótkie wprowadzenie do historii tej zmiany z uwzględnieniem poglądów występujących w orzecznictwie.

Od samego początku obowiązywania kodeksu postępowania cywilnego art. 228 § 1 k.p.c. wskazywał, że fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu. Norma prawna tej treści obowiązywała jednak już dużo wcześniej — już art. 252 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 roku — Kodeks postępowania cywilnego⁴ wskazywał tożsamą normę prawną. W obu regulacjach oprócz faktów powszechnie znanych (zwanych w doktrynie notoryjnością ogólną)⁵ ustawodawca wyróżniał fakty znane sądowni z urzędu (określane w doktrynie jako notoryjność sądowa lub urzędowa⁶). Posługiwanie się pojęcia-

² Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2019 r. poz. 1469.

³ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk nr 3137, VIII kadencja Sejmu, s. 52.

⁴ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. — Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 1930 r. Nr 83, poz. 651.

⁵ Między innymi M. Krakowiak, *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z 4.7.2019 r. (Część IV – Dowody; Postępowanie dowodowe)*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 24, s. 1316.

⁶ *Ibidem*.

mi notoryjności urzędowej oraz ogólnej jakkolwiek jest wygodne z perspektywy przejrzystości wypowiedzi, to jednak, jak słusznie podnosi się w doktrynie, jest błędne⁷. Notoryjność oznacza bowiem powszechność⁸, w związku z czym notoryjność powszechna jest pleonazmem, a notoryjność urzędowa oksymoronem⁹.

Zaznaczam jednak, że tak zwana notoryjność sądowa pozostaje poza zakresem moich rozważań, ze względu na całkowitą odmienność od wyróżnionej nowelizacją z 2019 roku nowej grupy faktów, to jest takich, o których informacja jest powszechnie dostępna.

W orzecznictwie problematyczne okazało się, czy fakty, co do których strony i sąd mają publiczny dostęp, są rodzajem faktów notoryjnych? Początkowo, gdy jeszcze nie było internetu, doktryna i orzecznictwo musiały odpowiedzieć na pytanie, czy informacja zawarta w prasie staje się faktem notoryjnym. Fakty powszechnie notoryjne najczęściej definiuje się jako fakty, które powinny być znane każdemu rozsądnemu, mającego doświadczenie życiowe mieszkańcy miejscowości, w której znajduje się sąd orzekający¹⁰. Zgodnie z wyrażanymi poglądami doktryny i orzecznictwa informacja prasowa została uznana za cenną i umożliwiającą przeprowadzenie dowodów z urzędu¹¹, jednak niestanowiącą notorii¹². Sąd Najwyższy w kolejnych orzeczeniach zajmował się bardziej zaawansowanymi permutacjami tego problemu. W ocenie Sądu Najwyższego również informacje zawarte w księgach wieczystych, mimo ich jawności i dostępności w systemie elektronicznym, nie stanowią faktów notoryjnych¹³. Sąd Najwyższy wyjaśnił, „że okoliczność przeto, że stan wpisów w księdze wieczystej jest jawny, a nadto dostępny za pomocą narzędzia o charakterze powszechnym, jakim jest Internet, nie czyni z tych wpisów faktów powszechnie znanych lub też znanych sądowi urzę-

⁷ Pojęcia te krytykują między innymi P. Ryłski, Ł. Błaszczak, K. Markiewicz; P. Ryłski, *5.1.1. Fakty powszechnie znane i fakty znane sądowi urzędowo*, [w:] *idem, Działanie sądu z urzędu a podstawa faktyczna wyroku cywilnego*, Warszawa 2009, s. 254; *Dowody i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych*, red. Ł. Błaszczak, K. Markiewicz, Warszawa 2014, s. 173; *System Postępowania Cywilnego*, t. 2. *Dowody w postępowaniu cywilnym*, red. Ł. Błaszczak, Warszawa 2021, s. 250.

⁸ P. Ryłski, *5.1.1. Fakty powszechnie znane i fakty znane sądowi urzędowo*, s. 254.

⁹ Por. *ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Należy zaznaczyć, że poglądy te były prezentowane w okresie obowiązywania w polskim prawie procesowym zasady prawdy obiektywnej, co wyjaśnia odwoływanie się do przeprowadzania dowodów z urzędu.

¹² K. Piasecki, *Znaczenie procesowe faktów powszechnie znanych i faktów znanych sądowi urzędowo*, „Palestra” 1961, nr 10, s. 41; por. również orzeczenie SN z dnia 9 stycznia 1951 r., C 436/50, Orzecznictwo Sądu Najwyższego 1951, nr 3, poz. 80; T. Ereciński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2. *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, LEX 2022, art. 228.

¹³ Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2013 r., IV CSK 596/12, LEX nr 1375468; A. Turczyn, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. O.M. Piaskowska, LEX 2022, art. 228; *System Postępowania Cywilnego*, t. 2, s. 175.

dowo”¹⁴. Sąd Najwyższy wskazywał również, że zamieszczenie w internecie informacji o faktach nie może sprawiać, że nabierają one przymiotu faktów notoryjnych, gdyż w internecie można odnaleźć informacje dotyczące niemal wszystkich dziedzin życia¹⁵. Ta teza orzeczenia Sądu Najwyższego spotkała się z aprobatą, między innymi wskazywano, że w internecie dostępne są zarówno informacje fałszywe, jak i prawdziwe na niemalże każdy temat, co uniemożliwia łatwe stwierdzenie, z pominięciem postępowania dowodowego, które fakty rzeczywiście są powszechnie znane. Stanowisko Sądu Najwyższego było aprobowane w doktrynie między innymi przez T. Erecińskiego, który wskazywał na słuszość wykluczenia faktów dostępnych w internecie z faktów powszechnie znanych¹⁶. Autor przyjął bowiem, że dostęp do internetu w Polsce jest nadal stosunkowo ograniczony. Ponadto wskazał, że nie mogą być uznane za powszechnie dostępne informacje, do których dostęp mają tylko niektórzy użytkownicy internetu (np. jeżeli dostęp uzależniony jest od szczególnej procedury logowania, obowiązku rejestracji lub uiszczenia dodatkowej opłaty). Ponadto różnego rodzaju informacje rozpowszechniane w internecie pozbawione są często możliwości weryfikacji ich prawdziwości lub źródła pochodzenia¹⁷.

Odnotować należy również pogląd Sądu Najwyższego rzucający inne światło na analizowaną kwestię. Sąd Najwyższy przyjął bowiem, że wpisy do Krajowego Rejestru Sądowego mają charakter faktów powszechnie znanych¹⁸.

Dostrzegając istniejące poglądy w tym zakresie oraz uznając, że nie przystają one do społeczeństwa informacji w dobie globalizacji, ustawodawca zdecydował się na interwencję ustawodawczą. W treści uzasadnienia do projektu nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego zostało wprost wskazane, że zmiana art. 228 § 2 k.p.c. ma na celu zmianę praktyki prezentowanej między innymi w przytoczonym już wyroku SN z 10 lutego 2010 roku w sprawie V CSK 269/09¹⁹. Projektodawcy argumentowali, że wskazana modyfikacja konieczna jest ze względu na zmiany społeczne i powszechny dostęp do informacji. W ocenie projektodawców internet może dostarczyć informacji zarówno w zakresie, w jakim konieczne jest posiadanie wiedzy specjalnej, jak i w zakresie, który takiej wiedzy nie wymaga²⁰.

¹⁴ Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2013 r.

¹⁵ Wyrok SN z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 269/09, Orzecnictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna 2010, nr 9, poz. 127.

¹⁶ T. Ereciński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Postanowienie SN z dnia 26 listopada 2014 r., III CSK 254/13, LEX nr 1651013; por. A. Turczyn, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*.

¹⁹ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, s. 52.

²⁰ *Ibidem*.

II. OCENA NOWELIZACJI DOKONANA PRZEZ DOKTRYNĘ

Nowelizowany przepis spotkał się z diametralnie różnymi ocenami. S. Kotas-Turoboyska wskazuje, że zmiana jest zasadna i umożliwi sądowi wydanie wyroku bez sięgania po czasochłonną i kosztowną opinię biegłego²¹. Z kolei E. Marszałkowska-Krześ negatywnie ocenia wprowadzenie do kodeksu postępowania cywilnego nowego uproszczenia dowodowego, wskazując że informacje znajdujące się w internecie podlegają aktualizacjom oraz zmianom²². Sprawia to, że nie można być pewnym ich prawdziwości. Autorka pozytywnie ocenia dotychczasową regulację, zgodnie z którą informacje zawarte na stronach internetowych powinny być wykazywane za pomocą wydruku strony internetowej poświadczonej przez notariusza²³.

Wyrażając własne stanowisko w tym zakresie, do pewnego stopnia podzielam wątpliwości podnoszone przez E. Marszałkowską-Krześ, jednak nie uznaję ich za tak istotne, aby nie aprobować przyjętego przez ustawodawcę kierunku zmian kodeksu postępowania cywilnego. Modyfikowanie informacji zawartych w internecie może utrudnić sądowi stwierdzenie faktu, jednak należy tu poczynić co najmniej dwa zastrzeżenia. Przede wszystkim wskazać należy na możliwość identyfikacji informacji umieszczonej w internecie oraz jej zmian. W wielu przypadkach możliwe jest skorzystanie z powszechnie dostępnych narzędzi informatycznych umożliwiających prześledzenie zmian informacji²⁴. Ponadto ustawodawca, wprowadzając kategorię faktów, o których informacja jest powszechnie dostępna, nie nakazuje sądowi przyjmować, że wszystkie informacje zawarte w internecie są prawdziwe. Dodatkowo, gdyby sąd uznał, że w internecie istnieją informacje wzajemnie się wykluczające, to ustawodawca nie nakazuje, aby sąd w każdej sytuacji przyjmował, że jedna z tych informacji jest informacją o fakcie. Odnośnie do faktów notoryjnych w doktrynie przyjęto, że fakt notoryjny musi być znany zarówno stronom, jak i sądowi²⁵, przez co nabiera w istocie charakteru względnego²⁶.

²¹ S. Kotas, *Realizacja zasady szybkości postępowania w polskim procesie cywilnym w świetle projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* [w:] *Postępowanie cywilne — wprowadzone i projektowane zmiany 2019*, red. G. Jędrejek, S. Kotas, F. Manikowski, Warszawa 2019, s. 107.

²² E. Marszałkowska-Krześ, *Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (z dnia 14 grudnia 2018 r.)*, s. 19, <http://obsil.kirp.pl/wp-content/uploads/2019/01/Opinia-z-07.01.2019-r.-KPC-14.12.2018-r.pdf> (dostęp: 13.02.2023).

²³ *Ibidem*.

²⁴ Narzędziem takim może być wyszukiwarka Web.archive.org umożliwiająca wyświetlanie archiwalnych wersji przynajmniej niektórych stron internetowych. Przykładowo, w chwili pisania niniejszej pracy za pomocą wskazanej wyszukiwarki możliwe jest wyświetlenie strony internetowej Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego od dnia 5 grudnia 1998 r. do 15 stycznia 2023 r.

²⁵ K. Piasecki, *System dowodów i postępowanie dowodowe*, Warszawa 2010, s. 137.

²⁶ *Ibidem*.

Podobnie w kwestii faktów, co do których informacja jest powszechnie dostępna — jeśli sąd, dysponując wieloma różnymi informacjami, uznałby, że nie potrafi stwierdzić, która z tych informacji jest rzeczywiście prawdziwa, lub stwierdzenie takie byłoby utrudnione, to powinien przyjąć, że informacja o tym fakcie nie jest publicznie dostępna. Oprócz tego odnośnie do faktów notoryjnych przyjmuje się, że fakt nie może zostać uznany za notoryjny, jeśli choćby część materiału dowodowego przeczy temu faktowi²⁷, a także gdy sąd ma wątpliwości co do zgodności faktu z prawdą²⁸. Nie znajduję uzasadnienia, by zasady tej nie stosować odpowiednio do faktów, co do których informacja jest powszechnie dostępna²⁹.

III. WIADOMOŚCI SPECJALNE UZYSKANE Z INTERNETU

Analizując kwestię internetowych źródeł informacji, nie sposób nie odnieść się do zagadnienia, czy dzięki faktom, co do których informacja jest powszechnie dostępna, sąd mógłby ustalać także fakty w wypadkach wymagających wiedzy specjalnej. Jak można przeczytać w uzasadnieniu do projektu nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego, celem projektodawców było, aby dzięki faktom, co do których informacja jest powszechnie dostępna, sąd mógł rozstrzygać także w zakresie, w jakim konieczne jest dysponowanie wiadomościami specjalnymi³⁰. Stanowisko to spotkało się ze słuszną krytyką B. Wołodkiewicza, który wskazuje, że przepisy kodeksu postępowania cywilnego wyrażają specjalną preferencję dla dowodu z opinii biegłego, prowadząc nawet do wniosku, że także sytuacja, w której sędzia dysponuje wiadomościami specjalnymi nie uprawnia sądu do wykorzystania tychże informacji bez oceny biegłego³¹. Być może projektodawcy niefortunnie wyrazili swoje zamierzenie. W wyniku powszechności dostępu do informacji można mówić o swoistej deprecjacji wiadomości specjalnych. W doktrynie wskazuje się, że informacje specjalne to takie, które wykraczają poza zdolności percepcyjne oraz wiedzę ogólną przeciętnego człowieka, a ich zdobycie wymaga wykonywa-

²⁷ H. Dolecki, T. Radkiewicz, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1. Artykuły 1–366, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, LEX, art. 228; wyrok SN z dnia 4 maja 1977 r., IV CR 150/77, LEX nr 7934.

²⁸ P. Ryłski, 5.1.1. *Fakty powszechnie znane i fakty znane sądowi urzędowo*, s. 254; A. Góral-Błaszczkowska, *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, Warszawa 2008, s. 266.

²⁹ Podobnie M. Krakowiak, *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z 4.7.2019 r.*

³⁰ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, s. 52; por. również B. Wołodkiewicz, *Zmiany w postępowaniu dowodowym wprowadzone nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r.*, [w:] *Reforma czy kolejna nowelizacja? Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC*, red. P. Ryłski, Warszawa 2020, Legalis.

³¹ B. Wołodkiewicz, *Zmiany w postępowaniu dowodowym wprowadzone nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r.*

nia określonego zawodu albo specjalnego wykształcenia³². Niektóre informacje specjalne, które przez lata uchodziły za wymagające wiedzy specjalnej, dziś można znaleźć w przystępnej formie w internecie. Ich powszechna dostępność nie sprawiła, że fakty, których te informacje dotyczyły, stały się faktami powszechnie dostępnymi. Jednak łatwy i powszechny dostęp do tych informacji sprawia, że nie wykraczają one już poza zdolności percepcyjne przeciętnego użytkownika internetu. Dzieje się tak przede wszystkim ze względu na postępujące zjawisko dzielenia się wiedzą przez profesjonalistów. Tytułem zilustrowania: informacje dotyczące czasu wiązania betonu kiedyś (na przykład bezpośrednio po wejściu w życie kodeksu postępowania cywilnego) wykraczały poza percepcję przeciętnego człowieka. Dzisiaj, korzystając z internetu, sąd bez kłopotu ustali, czym różni się wiązanie betonu od jego schnięcia, jak również dowie się, po jakim czasie w typowych warunkach beton mniej więcej się wiąże. Nawet jeśli te informacje nie pozwolą na podjęcie decyzji we wszystkich sprawach, to przynajmniej w niektórych procesach sądowych zbędne okaże się powołanie biegłego, gdy dane informacje są dostępne w internecie i są bezspeczne. Zaznaczyć jednak należy, że każdorazowo wydanie orzeczenia będzie wymagało od sądu staranności i wnikliwości, aby sąd omyłkowo nie uznał, że informacja specjalna jest dostępna w internecie.

IV. PROBLEMY ZWIĄZANE Z MEDIAMI SPOŁECZNOŚCIOWYMI

Niezależnie od przedstawionych rozważań wskazać należy, że kategoria faktów, co do których informacja jest powszechnie dostępna, rodzi realne problemy w kontekście mediów społecznościowych. Zgodnie z definicją słownikową media społecznościowe to „technologie internetowe i mobilne, umożliwiające kontakt pomiędzy użytkownikami poprzez wymianę informacji, opinii i wiedzy”³³. Media społecznościowe mogą mieć zróżnicowany charakter i opierać się na wymianie przede wszystkim treści pisemnych (na przykład Facebook), zdjęć i filmików (na przykład Instagram) lub samych filmików (na przykład TikTok). Zaznaczyć należy, że wspólną cechą znakomitej większości mediów społecznościowych jest ograniczony dostęp do treści prezentowanej na portalach dla użytkowników niezarejestrowanych oraz korzystanie z algorytmów dostosowujących treść do konkretnego użytkownika. Obie te cechy są bardzo istotne dla prowadzenia dalszej analizy.

Jak już stwierdzono, doktryna i orzecznictwo w kontekście faktów notoryjnych zajęły się wykładnią słowa „powszechnie”, wskazując, że powszechnie znany fakt to taki, który powinien być znany każdemu rozsądnemu, mającego

³² E. Rudkowska-Ząbczyk, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, LEX, art. 228.

³³ *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/slovníki/media%20spo%C5%82eczno%C5%9Bciowe.html> (dostęp: 17.01.2023).

doświadczenie życiowe mieszkańcowi miejscowości, w której znajduje się sąd orzekający³⁴. Mając na względzie, że jedną z reguł wykładni jest zakaz wykładni homonimicznej, to jest zakaz nadawania tym samym zwrotom różnego znaczenia³⁵, należałoby przyjąć, że informacją o fakcie, co do którego informacja jest powszechnie dostępna, jest tylko taka informacja, po którą w łatwy sposób może sięgnąć każdy mieszkaniec miejscowości, w której znajduje się sąd orzekający. Co więcej, informację taką można by uznać za powszechnie dostępną jedynie wówczas, gdy łatwy dostęp do niej miałyby zarówno sąd, jak i strony, co wynika z odpowiedniego stosowania poglądów doktryny dotyczącej faktów notoryjnych³⁶.

Zaznaczyć należy, że przyjęcie założenia co do powszechnej dostępności informacji o fakcie jedynie wówczas, gdy dostęp do tej informacji mają obie strony, może nie sprawdzać się w odniesieniu do mediów społecznościowych. W ramach niektórych portali społecznościowych istnieje możliwość zablokowania przez niektórych użytkowników określonych innych użytkowników. Możliwa zatem jest sytuacja, w której jedna z osób narusza dobra osobiste drugiej osoby za pomocą posta o kategorii „publiczny” (to jest wiadomości wyświetlającej się u wszystkich użytkowników danego portalu społecznościowego, z wyjątkiem tych, którym indywidualnie zablokowano dostęp do treści). Osoba znieważona zapozna się z treścią posta, złoży pozew o ochronę dóbr osobistych, wskaże sądowi, że informacja o naruszeniu jest powszechnie dostępna, a następnie po doręczeniu powództwa osoba znieważająca zablokuje jej dostęp do rzeczonego posta. W ten sposób, przyjmując dotychczasowe stanowisko dotyczące faktów notoryjnych, sąd nie mógłby uznać faktu za powszechnie dostępny tylko dlatego, że nie jest on dostępny dla znieważonego. Jak sądzę, wskazany przykład dobitnie ilustruje, że utrzymanie dotychczasowego sposobu wykładni w odniesieniu do rozumienia pojęcia „powszechnie” nie jest możliwe. W przytoczonym przykładzie widać kolejny problem dowodowy — użytkownik, nie mając dostępu do posta, którego treść została dla niego zablokowana, nie będzie mógł w prosty sposób wykazać tego faktu innym dowodem, który zapewne pozyskałby przed procesem, gdyby nie to, że zaufał w kategorię faktów, o których informacja jest powszechnie dostępna.

Nie jest to jednak jedyny problem związany z mediami społecznościowymi jako źródłami informacji o faktach w rozumieniu art. 228 § 2 k.p.c. Należy bowiem również wskazać na kolejną specyfikę funkcjonowania tych mediów. Generują one przychody dla swoich twórców między innymi w wyniku działalności reklamowej. Im bardziej reklama jest dostosowana do profilu użytkownika, tym większe prawdopodobieństwo, że będzie on zainteresowany reklamowanym pro-

³⁴ P. Ryłski, 5.1.1. *Fakty powszechnie znane i fakty znane sądowi urzędowo*, s. 254.

³⁵ Między innymi G. Jędrejek, 2.3. *Wykładnia językowo-logiczna*, [w:] *idem*, *Wykładnia przepisów prawa cywilnego materialnego i procesowego*, Warszawa 2020, LEX (dostęp: 17.01.2023).

³⁶ Jak wskazuje K. Piasecki, faktem powszechnie znanym może być tylko fakt, który jest znany zarówno sądowi, jak i stronom, *idem*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1. *Komentarz. Art. 1–366*, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2014, Legalis, art. 228 (dostęp: 17.01.2023).

duktem. Drugim czynnikiem wpływającym na zyski mediów społecznościowych jest z kolei czas spędzony w rzeczywistości konkretnego medium. Im więcej czasu dana osoba poświęci na korzystanie z danego medium społecznościowego, tym potencjalnie obejrzy więcej reklam. Z tych względów media społecznościowe stosują zaawansowane algorytmy, które filtrują treść pod konkretnego użytkownika, aby zapewniać mu dostęp do informacji mogących go interesować. Przykładowo serwis YouTube uwzględnia historię oglądania, historię wyszukiwania, subskrybowane kanały, kraj użytkownika oraz porę dnia³⁷, Facebook bierze pod uwagę posty, w które użytkownik się angażuje, oraz odrzuca te niewywołujące jego reakcji³⁸. TikTok z kolei zajmuje się mikroreakcjami użytkownika: tempem przewinięcia filmiku, obejrzanymi filmikami itp.³⁹ Zważywszy na dostosowywanie algorytmów filtrujących wyświetlane treści do konkretnego użytkownika, należy postawić pytanie, czy zdobyte w ten sposób informacje rzeczywiście mogą tworzyć informacje powszechnie dostępne. Wydaje się, że samo filtrowanie treści preferowanych przez użytkowników nie wyklucza jeszcze uznania informacji za powszechnie dostępną, o ile strony procesu cywilnego (lub sąd) mogą z łatwością odnaleźć wskazane informacje. Należy jednak zaznaczyć, że korzystanie z mediów społecznościowych jako źródeł powszechnie dostępnych informacji o faktach wymaga od składu orzekającego ostrożności oraz przynajmniej elementarnej świadomości o funkcjonowaniu tychże algorytmów. Pozwoli to sądowi stwierdzić, czy dany fakt można uznać za fakt, o którym informacja jest powszechnie dostępna, oraz wytłumaczyć stronom, dlaczego nie uznaje pewnych informacji za powszechnie dostępne.

V. INICJATYWA W POWOŁYWANIU FAKTÓW

Dostrzegam również inne problemy związane z faktami, co do których informacja jest powszechnie dostępna. Stanowią one swego rodzaju wyłom w ciężarze dowodzenia⁴⁰, ich celem jest ułatwienie gromadzenia materiału dowodowego, przy czym fakty te sąd może uwzględnić zarówno z inicjatywy strony, jak i z własnej⁴¹. Rodzi się tu problem, jak strona powinna to zrobić. Wydaje się, że wystarczają-

³⁷ https://www.youtube.com/intl/ALL_pl/howyoutubeworks/product-features/recommendations/ (dostęp: 13.02.2023).

³⁸ https://www.linkedin.com/pulse/algorytmy-w-mediach-spo%C5%82eczno%C5%9Bciowych-anna-ledwo%C5%84-blachal/?trk=pulse-article_more-articles_related-content-card&originalSubdomain=pl (dostęp: 13.02.2023).

³⁹ https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/jun/25/how-tiktok-is-turning-a-generation-of-video-addicts-into-a-data-goldmine?utm_campaign=%23Ledwoletter%3A%20o%20marketingu%20i%20%C5%BCyciu.%20&utm_medium=email&utm_source=Revue%20newsletter (dostęp: 13.02.2023).

⁴⁰ M. Krakowiak, *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z 4.7.2019 r.*

⁴¹ P. Ryłski, *5.1.1. Fakty powszechnie znane i fakty znane sądowi urzędowo*, s. 254.

ce byłoby wskazanie, w jaki sposób sąd może dotrzeć do danego faktu, jednak ze względu na działanie opisanych algorytmów profilujących, najwygodniejsze byłoby podanie w piśmie procesowym linku do strony internetowej zawierającej konkretne informacje. Rozwiązanie takie nie jest idealne, gdyż w polskim procesie cywilnym brakuje rozwiązania zakładającego obowiązek przesyłania korespondencji między sądem a przynajmniej profesjonalnymi pełnomocnikami za pomocą poczty elektronicznej.

Problematyczna też może okazać się kwestia podjęcia przez stronę inicjatywy dowodowej w zakresie wykazania faktu, o którym informacja jest powszechnie dostępna w mediach społecznościowych, ze względu na istniejące zasady prekluzji dowodowej. Strona, korzystając z uproszczenia dowodowego, podając informację, co do której uważa, że jest powszechnie dostępna, może narazić się na to, że skład orzekający nie korzysta z danego medium społecznościowego (wydaje się, że takie ryzyko będzie postępowało, jako że media społecznościowe docierają przede wszystkim do młodzieży, sędziowie zaś muszą cechować się określonym doświadczeniem życiowym, przez co z ustawowego założenia stanowią grupę osób w wieku średnim z tendencją do starzenia się, także ze względu na zasadę ich nieusuwalności). Należy zatem postawić pytanie, czy rozważając kwestię powszechnej dostępności informacji, zasadne jest przyjęcie, że informacja jest powszechnie dostępna wówczas, gdy sąd lub strony nie muszą podjąć żadnych czynności, aby ją uzyskać, czy też muszą podjąć czynności, które jednak nie będą dla nich niedogodne. M. Malczyk przyjmuje tu stanowisko rygorystyczne, zgodnie z którym „powszechna dostępność” będzie miała miejsce jedynie wtedy, gdy nie tylko strony i sąd, lecz także każda osoba ma możliwość uzyskania konkretnej informacji bez potrzeby podjęcia szczególnych działań w tym celu⁴². Wydaje się jednak, że stanowisko takie byłoby przejawem nadmiernego rygoryzmu i jeśli nie uniemożliwiłoby, to w znacznym stopniu ograniczyło możliwość korzystania z dowodów, o których informacja jest powszechnie dostępna. Wydaje się, że wystarczająca byłaby sytuacja, w której bez nadmiernego wysiłku strony oraz sąd mogłyby uzyskać informacje ze źródła, które uchodzi za popularne (powszechne).

PODSUMOWANIE

Nowelizacja art. 228 § 2 k.p.c. była wielkim krokiem polskiej procesualistyki ku dostosowaniu polskiego prawa procesowego cywilnego do czasów współczesnych — epoki społeczeństwa informatycznego oraz tak zwanej globalnej wioski.

⁴² M. Malczyk, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. 1–2, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, LEX, art. 228 (dostęp: 17.01.2023).

Nie sposób jednak nie odnieść wrażenia, że wykonując ten krok, ustawodawca nie poświęcił przedstawionemu w artykule zagadnieniu dostatecznej uwagi, czego skutkiem było potknięcie się polskiej legislacji. Niestety regulacja art. 228 § 2 k.p.c. w obecnym brzmieniu, o ile nie spotka się z przychylną wykładnią zaprzeczającą dotychczasowym ustaleniom poczynionym na tle art. 228 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 7 listopada 2019 r., nie osiągnie zamierzonego celu. W obecnym brzmieniu wykluczy ona jedynie pewne aberracyjne poglądy, których zwolennicy wymagali dowodzenia przed sądem informacji znajdujących się w państwowych rejestrach i udostępnionych online. Wydaje się więc, że treść analizowanego przepisu powinna zostać zmieniona i dostosowana, tak aby nie budziła w przyszłości wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie, a przede wszystkim — by umożliwiała sądowi czerpanie w postępowaniu dowodowym z internetowych źródeł informacji, w szczególności zaś z informacji zawartych w mediach społecznościowych.

Obecne brzmienie art. 228 § 2 k.p.c. obarczone jest funkcjonalną wadliwością normy prawnej. Oznacza to, że powoływanie się na fakty, co do których informacja jest powszechnie dostępna za pomocą internetu, jest procesowo ryzykowne. Wydaje się, że nadal zamiast powołać się na fakt, o którym informacja jest powszechnie dostępna w sieci, bezpieczniej przedstawić dowód, na przykład w postaci protokołu odczytania strony przez notariusza. Łatwo bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której dana informacja istniejąca w internecie jest dla stron łatwo dostępna, podczas gdy sędzia wchodzący w skład sądu orzekającego nie jest użytkownikiem na przykład portalu społecznościowego, do którego odwodują się strony. Przyjęcie wówczas, że dany fakt nie został udowodniony, mija się z celem nowelizacji. Nawiasem mówiąc, dodatkowe wątpliwości budzi, czy dostęp w takim wypadku do medium społecznościowego powinien mieć sędzia wchodzący w skład sądu orzekającego czy też sąd jako instytucja? Zważywszy na zaprezentowane tu wątpliwości, niestety trzeba wskazać, że art. 228 § 2 k.p.c. nie umożliwia zrealizowania założonego przez ustawodawcę celu.

THE INTERNET AS A SOURCE OF INFORMATION
ON FACTS ABOUT WHICH INFORMATION IS GENERALLY
AVAILABLE, WITH PARTICULAR REGARD TO SOCIAL MEDIA:
COMMENTS AGAINST THE BACKGROUND
OF ART. 228 § 2 OF THE C.C.P.

Summary

With the amendment of the Code of Civil Procedure in 2019, a new category of facts — i.e. facts about which information is generally available — was introduced into Polish procedural law in addition to notorious facts and facts known to the court *ex officio* in Article 228 § 2 of the Code

of Civil Procedure. This category was intended to be the legislator's response to the prevailing views as to the impossibility of considering a fact about which information has been posted on the Internet as a generally known fact. In the article, I analyze whether it was justified to introduce this category into Polish law and consider the problems associated with the wording of Article 228 § 2 of the Code of Civil Procedure after the amendment.

Keywords: fact, facts about which information is generally available, notoriety, Internet, social media

BIBLIOGRAFIA

- Baran D., *Internet w Polsce*, [w:] *Polski system medialny 1989–2011*, red. K. Pokorna-Ignatowicz, Kraków 2013.
- Dolecki H., Radkiewicz T., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1. *Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, LEX.
- Dowody i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych*, red. Ł. Błaszczak, K. Markiewicz, Warszawa 2014.
- Ereciński T., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2. *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, LEX 2022, art. 228.
- Góra-Błaszczkowska A., *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, Warszawa 2008.
- Jędrejek G., 2.3. *Wykładnia językowo-logiczna*, [w:] *idem, Wykładnia przepisów prawa cywilnego materialnego i procesowego*, Warszawa 2020, LEX.
- Kotas S., *Realizacja zasady szybkości postępowania w polskim procesie cywilnym w świetle projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, [w:] *Postępowanie cywilne — wprowadzone i projektowane zmiany 2019*, red. G. Jędrejek, S. Kotas, F. Manikowski, Warszawa 2019, s. 107.
- Krakoviak M., *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z 4.7.2019 r. (Część IV — Dowody; Postępowanie dowodowe)*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 24.
- Malczyk M., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. 1–2, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, LEX, art. 228.
- Marszałkowska-Krześ E., *Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (z dnia 14 grudnia 2018 r.)*, <http://obsil.kirp.pl/wp-content/uploads/2019/01/Opinia-z-07.01.2019-r.-KPC-14.12.2018-r.pdf>.
- Piasecki K., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1. *Komentarz. Art. 1–366*, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2014, Legalis, art. 228.
- Piasecki K., *System dowodów i postępowanie dowodowe*, Warszawa 2010.
- Piasecki K., *Znaczenie procesowe faktów powszechnie znanych i faktów znanych sądowi urzędowo*, „Palestra” 1961, nr 10.
- Rudkowska-Ząbczyk E., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, LEX, art. 228.
- Rylski P., 5.1.1. *Fakty powszechnie znane i fakty znane sądowi urzędowo*, [w:] *Działanie sądu z urzędu a podstawa faktyczna wyroku cywilnego*, Warszawa 2009.
- Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/media%20spo%C5%82eczno%C5%9Bciowe.html>.
- System Postępowania Cywilnego*, t. 2. *Dowody w postępowaniu cywilnym*, red. Ł. Błaszczak, Warszawa 2021.

Turczyn A., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. O. M. Piaskowska, LEX, art. 228.

Wołodkiewicz B., *Zmiany w postępowaniu dowodowym wprowadzone nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r.*, [w:] *Reforma czy kolejna nowelizacja? Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC*, red. P. Rylski, Warszawa 2020, Legalis.